
Ook dit jaar mochten wij ons weer gelukkig prijzen met de aanwezigheid van vele honderden broedparen van de oeverzwaluw in ons onderzoeksgebied. Op een na waren alle traditionele broedplaatsen weer bezet en inventief als zij zijn, zagen ze opnieuw kans op nieuwe plekken hun hollen te graven

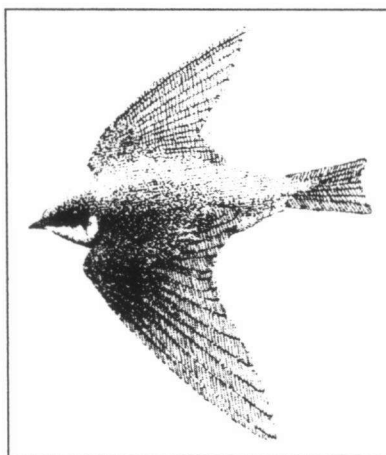
Dick A. Jonkers

Gooise oeverzwaluwen pakken in 2000 draad weer op

Met de resultaten van het broedseizoen 1999 in het achterhoofd werd met spanning dat van 2000 afgewacht. Hoe zou de stand er dit jaar uit zien? Een nog verdere terugloop nadat het vorige seizoen nog maar 60% resteerde van het jaar daarvoor? De eerste berichten na een controle in juni waren niet ongunstig en na een tweede controle was alle vrees verdwenen. De oeverzwaluwen hadden zich hersteld en de opgaande lijn weer te pakken die na een dieptepunt met 66 paren in 1993 omhoog kroop. Na het verwerken van de gegevens ging een zucht van verlichting op. Het was weer goed gegaan, heel goed zelfs, met een aantal van maar liefst 542 broedparen. Een aantal van zoveel honderden broedparen was sinds 1970 niet meer gehaald. Onze bovenburen, de Flevolandse, verkeerden ook al in een juichstemming. Uit hun telserie, die vanaf 1988 loopt, blijkt dat ook zij een recordaantal hadden geteld met in totaal 1800 broedparen (Anonymus 2000). Ook uit andere delen van Nederland komen meldingen dat het goed is gegaan met onze kleine hollenbroeder.

Nestelplekken

Terug naar het Gooi en omstreken. Voorbij het nog steeds

Oeverzwaluw

aanwezige zandwandje tussen de A1 en A6 waren kennelijk geen plekken meer waar oeverzwaluwen konden nestelen. Zoekacties leverden niets op. In het wandje van de A1/A6 begon al op 3 april een paar met het graven van de nestpijp (mededeling Jo Gorgels). Op 18 mei was er een kolonie van 33 (1999: 13) bewoonde nestholten aanwezig (Smeets 2000). Op 16 juli waren er nog maar 19 van bewoond. De gunstige ontwikkeling op de stortplaats in het Naarderbos is het gevolg van maatregelen die daar speciaal voor de oeverzwaluw getroffen zijn. Op initiatief van Wim van der Linden zijn daar op enkele plaatsen met een shovel wanden afgestoken, een vrij grote en drie kleinere. Die drie zijn op

het westen gericht en werden door weinig paren bezet. Bij twee ervan werkte de opgeschoten begroeiing belemmerend. Met een aantal van 86 nesten is de grootte van de kolonie ten opzichte van 1999 (36 nesten) meer dan verdubbeld. De kunstwand van Rijkswaterstaat bij de Oostdijk bevatte dit jaar met 26 paren minder dan de helft van het aantal nesten van 1999 (79). Of de explosieve toename van de hemelsbreed op een kilometer afstand liggende zandwand van Staatsbosbeheer daarvoor verantwoordelijk is, is nog maar de vraag. Deze afgestoken wand die zich op de Naardermeent bevindt was dit jaar met 171 bewoonde hollen koploper in het werkgebied. De wand leek wel een Emmenthaler gatenkaas, zo dicht zaten de nestpijpen bij elkaar. Het succes was mede te danken aan de objectbeheerder Jan Kuijer. Nadat hij had waargenomen dat vossen opnieuw nesten uit deze lage wand probeerden te roven, plaatste hij een ongeveer een meter hoog hekwerk met gaas op enige meters afstand van de wand. Voor de vos vormde deze bescherming geen beletsel, want hij sprong erover heen. Een krasse maatregel was noodzakelijk en deze bestond uit het aanbrengen van schrikdraad aan

de bovenzijde. Sindsdien was er geen predatie meer!

Nog steeds huisden er oeverzwaluwen in het Vierde Kwadrant in Huizen. Deze keer hadden ze lage zandhopen uitgezocht en kwamen er nog 18 paren tot broeden. Het zijn stuiptrekkingen. De huizenbouw is bijna afgerond en dan rest er een woonwijk zonder broedmogelijkheden. De zandwand in de voormalige zandgroeve Oostermeent was dit jaar goed voor 111 paren (1999: 43). De toename was te danken aan ons lid Frans Leurs die dit jaar zorgde dat er een grotere lengte aan steilwand beschikbaar was om nestgangen te kunnen graven. Een nieuwe kleine kolonie bevond zich in een klein steilwandje van een gronddepot aan de Noordsingel op de rand van de Noordpolder te Veen in Eemnes. Kennelijk bieden de polders rond dit dorp veel voedsel, want in voorgaande jaren raakten gronddepots die aan de zuidrand lagen onmiddellijk bezet.

In de in 1999 aangelegde wand in het natuurontwikkelingsgebied Zanderij van het Goois Natuurreservaat was het dit jaar goed raak. Adrie Vermeule had nog wat extra graafwerk verricht en stimuleringsgaten geboord. Of dit van invloed is geweest zal altijd de vraag blijven, maar een feit is wel dat er nu 69 paren tot broeden kwamen.

De meest zuidelijke kolonie zat weer in de Egelshoek. Deze keer waren de nestholen in de

hoge rand van de brede sloot gemaakt, die in 1999 was gegraven. De gegevens van de hierboven genoemde kolonies staan in onderstaande tabel.

Kolonies in omgeving

Uit ringonderzoek blijkt geregeld dat broedparen uit ons werkgebied zich in de omgeving vestigen. De kolonie aan de andere zijde van de Stichtse Brug langs de A27 t.h.v. de Tureluurweg was dit jaar veel groter dan in andere jaren. Er hebben daar 150 paren genesteld (mededeling Frans Leurs). De kolonie op de zandstorten van het industrieterrein in Bunschoten groeide nog verder uit. In mei waren 754 nestgangen bezet, waarvan er veel nesten later verloren gingen. Er worden plannen uitgewerkt voor een kunstwand op een andere plaats in de gemeente, omdat het niet meer zo lang zal duren voordat ook dit deel van het industrieterrein bebouwd zal worden (mededeling Wim Smeets). Dit jaar waren er in een grote zandhoop bij een boerderij aan de A.P. Hilhorstweg boven Soest 86 paren die een nestholte hadden gegraven. Helaas kon hier niet voor ringonderzoek gevangen worden, waardoor niet bekend is of hier vestigers uit het Gooi genesteld hebben.

Onbewoond

Soms zijn er plekken waar in het verleden genesteld werd, maar die om een of andere reden onbewoond zijn. De kunst-

wand in de Ooievaarsplassen, waar ook tijdens ringonderzoek Gooise oeverzwaluwen gevangen zijn, was een van die plekken. Een andere was de wand bij het Raboes aan het Eemmeer. In mei vlogen daar wel oeverzwaluwen rond, maar deze hebben er geen hollen gegraven. De wand was begroeid met diverse planten, mogelijk was dit de oorzaak van het ontbreken van nesten op die plaats. Er zal met Natuurmonumenten overlegd worden wat hier aan gedaan kan worden. Een door de gemeente Eemnes in de Zuidbuurt aangelegde wand op een eilandje bleef onbewoond.

Uitbreidingsplannen

Het plan om in het Vierde Kwadrant in Huizen een wand af te steken of een kunstwand te realiseren is nog niet uitgevoerd. Het succes in de Zanderij bij Hilversum heeft ertoe geleid dat de wand in 2001 door het Goois Natuurreservaat verlengd zal worden. De NV Afvalzorg gaat de vuilstort in Muiderberg sluiten. Samen met het Naarderbos wordt het gebied omgetoerd tot een grote golfbaan. Wim van der Linden uit Naarden heeft actie ondernomen om in de nieuwe situatie weer mogelijkheden te creëren voor oeverzwaluwen.

In de pers

In de Gooi en Eemlander van 17 mei is uitgebreid aandacht besteed aan de oeverzwaluwen in de Zanderij. Dezelfde krant meldde op 23 augustus het succes van de kolonie langs de A1/A6. In Het Vogeljaar tenslotte schreef Wim Smeets een stukje over deze kolonie.

Ringonderzoek

Voor het eerst in jaren was het ringen van oeverzwaluwen in de

Tabel . Oeverzwaluwkolonies tussen Vecht en Eem in 2000.

Naam kolonie	Gemeente	Aantal nesten	Vestigingsplaats
A1/A6	Muiderberg	33	zandwand
Naarderbos	Naarden	86	stortplaats
Oostdijk	Naarden	26	kunstwand
Naardermeent	Naarden	171	zandwand
Vierde Kwadrant	Huizen	18	grondhopen
Oostermeent	Blaricum	111	voormalige zandgroeve
Noordpolder te Veen	Eemnes	20	gronddepot
Zanderij	Hilversum	69	zandwand
Egelshoek	Hilversum	18	slootrand

Groeve Oostermeent succesvol. Op twee avonden zijn daar totaal 125 exemplaren geringd. Er zijn vijftien reeds eerder geringde exemplaren, waarvan veel uit voorgaande jaren, teruggevangen. Ook de Zanderij leverde met 107 exemplaren behoorlijk wat vangsten op, daarnaast is nog een geringd exemplaar uit een andere kolonie in het Gooi gevangen. Op de vuilstort in Muiderberg konden 110 exemplaren worden bemachtigd, waartussen zich twee terugvangsten bevonden. Het geringe aantal broedvogels bij de Oostdijk leidde tot een klein aantal vangsten. Er belandden negen oeverzwaluwen in de netten, waaronder vier reeds in eerdere jaren geringde exemplaren. De grote klappers waren de vangsten in Bunschoten met 378 nog ongeringde en tien reeds in andere jaren geringde oeverzwaluwen. In totaal dus 729 exemplaren die van een ring konden worden voorzien. Op dit moment wordt hard gewerkt aan het uitwerken van de gegevens die door de terugvangsten beschikbaar kwamen.

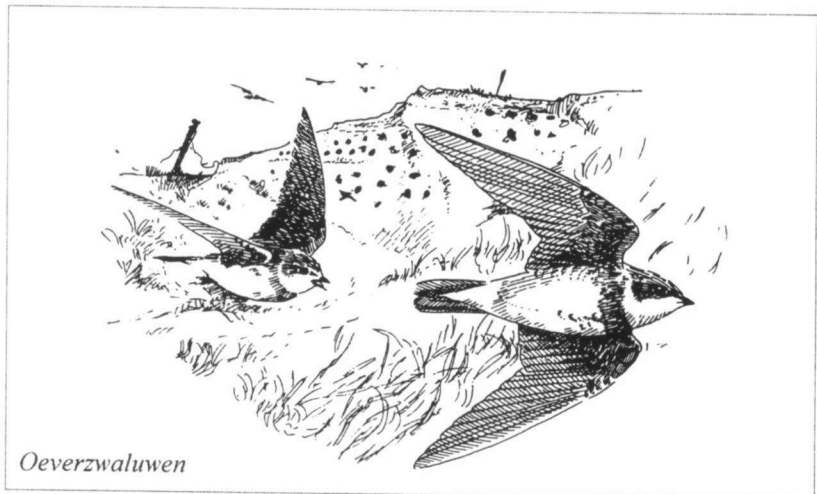
Dankwoord

Het is altijd een hele toer om de oeverzwaluwen die op totaal onverwachte plaatsen kunnen gaan nestelen goed in de gaten te houden. Dank zij de hulp van de reeds eerder vermelde personen en Jelle Harder, Paul van der Poel, Peter Vos en de helpers en ringers van het Vogelringstation Het Gooi zijn we dit jaar weer heel wat te weten gekomen over de oeverzwaluw.

Literatuur:

Anonymus 2000. Oeverzwaluwen breken broedrecord. Landschapsbeheer Flevoland. Nieuwsbrief 6: 3.

Smeets, W. 2000. Oeverzwaluwenwand langs de A1. Het Vogeljaar 48(3): 133-134.

Oeverzwaluwen